

GRAFİK ALANINDA BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR

Editör: Doç.Dr. Fatıma TOKGÖZ GÜN

yaz
yayınları

Grafik Alanında Bilimsel Araştırmalar

Editör

Doç.Dr. Fatıma TOKGÖZ GÜN

yaz
yayınları

2026

Grafik Alanında Bilimsel Araştırmalar

Editör: Doç.Dr. Fatıma TOKGÖZ GÜN

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-8574-51-7

Mart 2026 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Jean-Michel Basquiat'ın Sanatsal Üretiminde Eklektizm ve Anlam Katmanlaşması	1
<i>Merve ÖZEL</i>	
Gelişen Teknolojinin Grafik Tasarım Eğitimindeki Yeri ve Önemi	21
<i>Fatıma TOKGÖZ GÜN</i>	

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

JEAN-MICHEL BASQUIAT'IN SANATSAL ÜRETİMİNDE EKLEKTİZM VE ANLAM KATMANLAŞMASI

Merve ÖZEL¹

1. GİRİŞ

Postmodern sanat anlayışının önemli kavramlarından biri olan eklektisizm, farklı dönemlere, kùltürlere ve sanatsal geleneklere ait öğelerin bir araya getirilerek yeni bir ifade biçimi oluşturulmasını ifade etmektedir. Jean-Michel Basquiat'ın eserlerinde graffiti estetiğı, popüler kùltür imgeleri, tarihsel referanslar, yazı ve semboller gibi çeşitli görsel unsurların aynı yüzeyde bir araya gelmesi, sanatçının üretiminde eklektik bir yapı oluşturduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Jean-Michel Basquiat'ın sanatı, sanatın çoğulcu ve disiplinler arası yapısını anlamak açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, çağdaş sanatın önemli figürlerinden biri olan Jean-Michel Basquiat'ın resimlerinde görùlen eklektik yaklaşımları incelemek ve bu yaklaşımın sanatçının görsel dili içerisindeki rolünü ortaya koymaktır. Çalışmanın araştırma sorusu, Basquiat'ın resimlerinde yer alan farklı kùltürel ve görsel referansların nasıl bir eklektik yapı oluşturduğı ve bu yapının sanatçının özgün ifade dilini nasıl şekillendirdiğı sorusu etrafında şekillenmektedir. Bu nedenle Basquiat'ın eserlerinin analiz edilmesi, eklektik sanat anlayışının çağdaş sanattaki yansımalarını ortaya koymak ve görsel

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakùltesi, Grafik Tasarım, ORCID: 0000-0002-3425-8283.

anlatımını daha kapsamlı bir biçimde değerlendirmek açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışmada, ağdaş sanatın önemli temsilcilerinden biri olan Jean-Michel Basquiat'ın eserlerinde grlen eklektik yaklaşımı incelemek amacıyla doküman incelemesi ve betimsel analiz yöntemleri uygulanmıştır. Bu kapsamda konuya ilişkin sanat tarihi literatürü, akademik makaleler, sanat katalogları ve kitaplar incelenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin sistematik bir biçimde incelenmesini kapsamaktadır (Karasar, 2012). Bu kapsamda Basquiat'ın eserlerine ilişkin sanat katalogları, akademik makaleler, kitaplar ve görsel arşivler incelenmiş; elde edilen veriler araştırmanın amacı doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırmanın evrenini Basquiat'ın sanat üretimi ve bu üretim içerisinde yer alan resim çalışmaları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise sanatçının, eklektik yaklaşımın belirgin biçimde gözlemlendiği seçilmiş eserleri oluşturmaktadır. Bu araştırma, Jean-Michel Basquiat'ın eklektik yaklaşımın belirgin olarak görüldüğü seçilmiş eserleri ile sınırlıdır.

Örnekleme olarak seçilen eserler betimsel analize tabii tutulmuştur. Betimsel analiz, elde edilen verilerin belirli temalar doğrultusunda düzenlenmesi ve yorumlanmasına dayanan bir yöntemdir (Yıldırım & şimşek, 2013). Araştırmada ayrıca Basquiat'ın seçilmiş eserleri biçimsel, içeriksel ve kavramsal açıdan değerlendirilerek sanatçının farklı kültürel, tarihsel ve görsel referansları analiz edilmiştir. Bu bağlamda eserlerde yer alan figürler, semboller, yazı öğeleri, popüler kültür referansları ve grafiti estetiği gibi unsurlar eklektik yaklaşım çerçevesinde yorumlanmıştır.

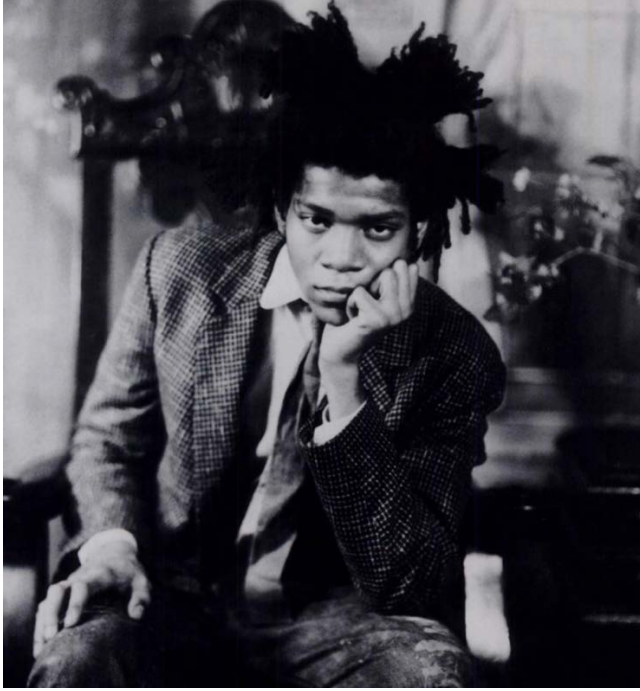
2. EKLEKTİSİZM VE JEAN-MICHEL BASQUIAT

1970'lerin sonlarında New York, özellikle genç sanatçılar için önemli bir üretim ve deney alanı hâline gelmiştir. Sanatçılar müzik, performans, deneysel sinema ve görsel sanatlar arasında disiplinler arası üretimler gerçekleştirmiştir. Bu ortamda gece hayatı, sanat çevreleri ve alternatif kültür mekânları birbirleriyle iç içe geçmiştir. Ancak aynı dönemde şehir yüksek suç oranları, uyuşturucu kullanımı ve ekonomik zorluklarla da anılmaktadır. Buna rağmen sanat çevreleri için New York, özgürlük ve yaratıcılık alanı sunan önemli bir kültürel merkez olmayı sürdürmüştür. Bu süreçte uyuşturucu kullanımı ve suç oranları şehir yaşamının belirgin sorunları arasında yer almıştır. Buna rağmen 1970'li yılların sonlarında New York, genç sanatçılar için hem tehlikeli hem de yaratıcı açıdan verimli bir ortam sunmuştur. Mevcut galerilerin büyük çoğunluğu yerleşik sanat çevreleri tarafından kullanılmakta, genç ve alternatif sanatçıların bu alanlara erişimi oldukça zor olmaktadır. Bu nedenle sanat üretimi çoğu zaman kamusal alanlara taşmış ve grafiti önemli bir ifade biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Başlangıçta yalnızca duvar yazıları şeklinde görülen grafiti, zamanla görsel öğeler ve çizimlerin de eklenmesiyle sanatsal bir nitelik kazanmıştır. Bu süreçte Jean-Michel Basquiat ve Keith Haring gibi sanatçılar, graffiti kültürü ile görsel sanatlar arasında köprü kuran önemli figürler olarak öne çıkmıştır. Basquiat, graffiti estetiğini resim sanatına taşıyarak kamusal alanda geliştirdiği görsel dili galeri ortamına uyarlamıştır. Sanatçının, ilk kişisel sergisini açmasına rağmen sokaklarda grafiti üretmeye devam etmesi, onun sanat pratiğinin sokak kültürüyle olan güçlü bağını göstermektedir. 1970'li yılların sonlarına doğru sanatçılar, galerilere alternatif sergileme alanları oluşturmak amacıyla kendi sergi mekânlarını kurmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin sonucunda 1980'li yılların başında New York'ta güçlü bir sanat ortamı oluşmuştur. Yeni sanatçılar, müzisyenler, film yapımcıları ve performans sanatçıları aynı

kültürel çevre içinde üretim yapmış; sanat, müzik ve gece hayatı birbirini besleyen alanlar hâline gelmiştir. Aynı dönemde hip-hop kültürü, graffiti sanatçıları ve DJ'ler kent kültürünün önemli aktörleri olarak öne çıkmıştır. Dönemin toplumsal yapısı ırksal eşitsizlikler ve ayrımcılık gibi sorunları da içermektedir. Özellikle siyah sanatçılar ve bireyler, günlük yaşamda çeşitli ayrımcı uygulamalarla karşılaşabilmektedir. Buna rağmen New York'un çok kültürlü yapısı ve alternatif kültür ortamı, farklı kimliklerden sanatçıların kendilerini ifade edebilecekleri önemli bir alan oluşturmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde, 1970'li yılların sonu ve 1980'li yılların başındaki New York sanat ortamı; ekonomik kriz, kentsel dönüşüm, sokak kültürü ve alternatif sanat pratiklerinin iç içe geçtiği dinamik bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu ortam, özellikle Basquiat gibi sanatçıların ortaya çıkmasında belirleyici bir rol oynamış ve çağdaş sanatın gelişiminde önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Sanatçılar için sanat pratiği, toplumsal gerçekliklerle yüzleşmenin ve kişisel görüşlerini ortaya koymanın önemli bir aracı hâline gelmiştir. Bu bağlamda Basquiat'ın sanatı, dönemin kültürel ve toplumsal dinamikleriyle yakından ilişkilidir. Sanatçının eserlerinde sıklıkla görülen maskeler, taç sembolleri ve sözcük temelli imgeler, onun geliştirdiği özgün görsel dilin önemli unsurlarıdır. Basquiat, New York'un çok katmanlı kültürel ortamında yetişmiş ve bu ortamı sanatsal üretiminin merkezine yerleştirmiştir. Sanatçı, çağının ritmini ve dönüşümünü kavrayarak kendine özgü bir ifade biçimi oluşturmuştur. Bu süreç sonunda Basquiat, çağdaş sanat dünyasında güçlü bir konum elde etmiş ve uluslararası ölçekte tanınan bir sanatçı hâline gelmiştir. (Buchhart, 2010)

Afro-Porto Rikolu ve Haitili ebeveynlerin çocuğu olan Jean-Michel Basquiat, grafitiden esinlenen bir stil kullanarak, müzeler ve galerilerde stiline meşruiyetini belirleyerek, izleyicileri sanatı anlamak ve değerlendirmek için bağlamın önemini keşfetmeye zorlamıştır. Basquiat, anlaşılması zor ve

genellikle dışlayıcı sanat dűnyasına farklı bir bakış ačíısı getirmiştir. İrksal ačíıdan oldukça homojen bir ağı olan bu dűnyada Basquiat, eserlerinde siyahi karakterleri ön plana çıkararak, eserlerindeki benzersiz kimlikleri sayesinde sanat dűnyasının ötesine geçen başarıyı yakalamıştır ve ilk kez ağıdaş sanatı popüler kültürün  n saflarına taşımıştır. Basquiat'ın önemini anlamak için, onun çevresindeki dűnyayı ve New York'taki kimliğı ve deneyimlerinin onu nasıl yirminci yüzyılın ikonlarından biri haline getirdiğini anlamak gerekmektedir. (Trotz-Motayne, K., 2021, s. 20)

Görsel 1. Jean-Michel Basquiat. (Emmerling, 2003)

Jean-Michel Basquiat'ın çalışmalarında, grafiti kültürünün yazı ve işaret dili, Afrika ve ilkel sanat estetiğı, anatomik çizim geleneğı, popüler kültür ve sokak g rselliğı aynı yüzey üzerinde birleşmektedir. Bu durum, sanatçının tek bir üsluba bağılı kalmak yerine farklı görsel sistemleri sentezleyen bir

yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Eklektik yaklaşım açısından, sanatçının pek çok eserinde farklı öğeleri katmanlaştıırılarak bir arada kullanıldığını görmekteyiz. Dolayısıyla Basquiat'ın bu çalışmalarının, eklektik sanat anlayışının önemli örnekleri olarak değerlendirilebileceğini söyleyebiliriz.

Eklektik terimi, mimarlık, edebiyat, felsefe ve güzel sanatlar gibi disiplinlerde sıkça kullanılan bir tanımlayıcı kavramdır. Ancak, bu terimin kullanımı çeşitli bakış açıları ve teorik yaklaşımlar ile yorumlanmıştır. Genel olarak, eklektizm, farklı kaynaklardan elde edilen unsurları tek bir bütün halinde sentezleyen kavramsal bir çerçeveyi ifade eder. Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'ne göre eklektizm, farklı yerleşik sistemlerden fikirleri seçip bunları kendi doktrinine entegre etme yöntemi ve bu yöntemi kullanan düşünürlerin benimsediğı felsefi yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Sanat alanında eklektizm, genellikle çeşitli sanat disiplinleri ve stilistik yaklaşımların birleşimi olarak anlaşılır; her birinden uygun unsurlar alınır ve bunlar tarafsız veya bütünleştirici bir şekilde bir araya getirilir. Buna göre, tek bir stilistik çerçeveye sıkı sıkıya bağlı kalmak yerine, birden fazla stilin etkisi altında gelişen sanatsal üretimi de ifade edebilir. (Şahin, 2011, s. 15)

1970'lerde postmodern dönem bağlamında ortaya çıkan kavramsal sanatın etkisi, resim sanatını çeşitli boyutlarda önemli ölçüde dönüştürmüştür. Temel özelliğı eklektizm olan postmodernizmin sanatsal çerçevesi, ironik ve çoğulcu bir ifade biçimine dayanmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyen sanatçılar, geçmişten çeşitli sanatsal unsurları benimsemiş ve yeniden yorumlamış, çok sayıda kaynaktan elde edilen görsel materyalleri ve bileşenleri resimlerine entegre etmişlerdir. Bu süreçte, görüntüler genellikle katmanlandırılmıştır veya yan yana yerleştirilmiştir ve kolaj benzeri kompozisyonlar ortaya çıkmıştır. Bu tür uygulamalar, boyanın plastik ve maddi özelliklerinin yanı

sıra sıklıkla fotoğrafik görüntüleri de içermekte olup yirminci yüzyılın başlarından beri etkili olan eklektik yaklaşım, çağdaş sanatsal üretimi şekillendirmeye devam ederek, resmi çeşitli disiplinlerle etkileşime açık, çoğulcu bir alan olarak konumlandırmıştır. (Yiğit, 2018, s.5)

Görsel 2. Jean-Michel Basquiat İsimli (Untitled), 1979, akrilik, mürekkep, keçeli kalem ve karton üzerine kolaj, (28x22 cm) Enrico Navarra koleksiyonu, Jean-Michel Basquiat (Buchhart, 2010, s.17)

Sanatsal ifadeyle ortaya çıkan eklektik nesne, yeni inşa edilmiş bir çerçeve içinde farklı sanatsal sistemlerden türetilen unsurların yeniden bağlamsallaştırılması ve yeniden kullanılması olarak anlaşılabilir. Bu anlamda eklektizm, yeni bir sanatsal tasarım veya form üretmek için farklı tarihsel dönemlere ve stilistik geleneklere ait unsurları seçme ve bütünleştirme pratiğini ifade eder. Daha geniş bir perspektiften bakıldığında, eklektik eğilimlerin sanatsal üretimin ve insan düşüncesinin en erken

aşamalarından beri var olduğu sđylenebilir. Eklektik dđřünce biçiminde, toplumların antik çağdan günümüze kadar çeşitli etnik, dini ve kültürel etkilerle sürekli olarak şekillendiği ve bu etkileşimlerin sanatsal ifadenin oluşumunda önemli bir rol oynadığı açıktır. (şahin, 2011, s. 16) Sanat tarihinde eklektizmin farklı dönemlerde çeşitli üsluplar aracılığıyla yansımaları görölmektedir. Ortaya çıkan eklektik sanat ürünleri ise sanatçının bireysel üslubu, tercih ettiği öğeler ve kullandığı malzemelere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Modern resim sanatında eklektisizmin, farklı sanat eserlerinden ve tarihsel kaynaklardan yapılan aktarma ve alıntılar yoluyla ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Modern resmin ilk dönemlerinde primitif eğilimli sanatçıların Japon baskı sanatından etkilendikleri ve bu doğrultuda baskı resimlerinden seştikleri öğeleri bilinçli biçimde eserlerine dahil ettikleri görölmektedir. Kübizm, Dada ve Gerçeküstücölük gibi sanat akımları çerçevesinde kullanılan kolaj, montaj ve asamblaj teknikleri modern resimde eklektisizmin en yaygın uygulama biçimleri arasında yer almaktadır. Resim yüzeyine sanatsal amaç dışındaki nesnelerin eklenmesi, resmin biçimsel yapısını dönüştürmüş ve geleneksel resmin sınırlarını önemli ölçüde genişletmiştir. Kolaj ve montaj gibi teknikler aracılığıyla farklı buluntu nesneler, belgeler ve fotoğraflar modern resim sanatında eklektik öğeler olarak kullanılmaya başlanmıştır. Pop Art sanatçılarının asamblaj uygulamalarıyla birlikte resim yüzeyine eklenen üç boyutlu eklektik nesneler, resim ile heykel arasında gidip gelen yeni bir etkileşim alanı oluşturmuştur. Yüzeyde ortaya çıkan bu çoğulcu ve özgür yapı, geleneksel boya resminin farklı bir biçime dönüşmesine zemin hazırlamıştır. Pop Art döneminde resim sanatında görölen eklektik eğilimler aynı zamanda postmodern dönemin habercisi olarak değerlendirilmektedir. Modern sonrası süreçte postmodern olarak adlandırılan dönemde ise eklektisizm sanatın temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Kavramsal eğilimlerin belirginleştiği bu dönemde farklı sanatsal ve kültürel

öğelerin bir araya getirilmesi yaygın bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Fotoğrafın önem kazandığı, resim sanatının yeni arayışlara yöneldiğı, performans sanatıyla bedenın ön plana çıktığı ve yeryüzü sanatıyla sanatın galeri mekânlarının dışına taşarak doğaya yöneldiğı bu süreçte, video gibi yeni medya araçları da sanat alanında kendine yer bulmuştur. Bu bağlamda postmodern dönemin temel yapı taşlarından birinin eklektisizm olduğu söylenebilir. Benzer biçimde postmodern sanatçılar, kolaj, montaj, alıntılama, sahiplenme ve pastiş gibi çeşitli eklektik yöntemleri uygulamalarında sıklıkla kullanarak çoğulcu ve disiplinler arası bir sanat anlayışını ortaya koymuşlardır. (Yiğit, 2018, s. 8,9)

Eklektik yaklaşımın çağdaş sanattaki yansımaları, özellikle postmodern dönemde üretim yapan sanatçıların çalışmalarında açık biçimde gözlemlenmektedir. Farklı kültürel referansların, görsel dillerin ve sanatsal tekniklerin bir araya getirildiğı bu çoğulcu yapı, 1980’li yılların sanat ortamında önemli bir ifade biçimi hâline gelmiştir. Bu bağlamda, Jean-Michel Basquiat’ın eserleri eklektik yaklaşımın çağdaş sanattaki dikkat çekici örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir. Sanatçı, grafiti estetiğı, popüler kültür imgeleri, tarihsel referanslar ve metin temelli görsel unsurları aynı resim yüzeyinde bir araya getirerek kendine özgü bir görsel dil oluşturmuştur. Bu nedenle Basquiat’ın sanatsal üretimi, postmodern dönemde eklektisizmin nasıl somutlaştığını incelemek açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Basquiat’ın eserleri, ırk, etnik köken ve sosyo-ekonomik statüyü aşarak izleyicilerle bağlantı kurma yeteneğı sayesinde kavramsal önemini korumaktadır. Basquiat’ın eserleri, kanonize edilmiş batı sanat eserleriyle çok az benzerlik göstermektedir. Resim eğitimi almamış ve hatta tek sanat dersinden bile kalmış olan Basquiat, kendi kendini yetiştirmiş bir sanatçı olduğunu söyleyebiliriz. (Trotz-Motayne, K., 2021, s. 20)

Jean-Michel Basquiat, sokak sanatını müzelere ve önemli galerilere taşıyarak sanatı bağlamsallaştırmıştır. Bu stili ön plana çıkararak Basquiat, izleyicilere sanatın bağlamı anlaşılmadan tanımlanamayacağını göstermiştir ve grafiti esintili stiliyle izleyicilerini sanatın yaratıldığı bağlamlar üzerinde düşünmeye davet etmiştir. Yirminci yüzyılın sonlarında, genç erkekler şehirdeki duvarlara isimlerini ve sokak numaralarını yazmaktaydı. Bunun tek nedeni, genellikle yaşları, ekonomik durumları ve/veya ırksal statüleri nedeniyle sık sık görmezden gelindikleri bir dünyada tanınmak ve kendilerini temsil etmektir. Müzeler, sanatın rahatsız edilmeden düşünülmesi için bir ortam sağlar ve araştırmalar, izleyicilerin sanat eserlerini sokak ortamında değil müze ortamında daha uzun süre analiz ettiklerini kanıtlamıştır. Bir sanat eserinin müze veya sanat galerisinde sergilenmesi, o nesneyi estetik işleme tabi tutulması gereken bir nesne olarak sınıflandırmak için güçlü bir bağlamsal ipucudur. Basquiat'ın kökleri grafiti sanatında yatıyor olsa da, sokaklarda resim yapmayı bıraktığında artık bir grafiti sanatçısı değildi. Basquiat'ın sürekli olarak grafiti sanatçısı olarak anılması, onu bir sanatçı olarak küçümseyen ırksal imalar içermekteydi. Aslında bu, onu dünya çapındaki müzeler ve galerilerde giderek artan varlığını kabul etmek yerine, bir sokak sanatçısına indirgenmesi ve değersizleştirilmeye çalışılmasından kaynaklanmaktaydı. Now's The Time tarafından yapılan bir röportajda Basquiat'ın konuyla ilgili görüşleri řu şekilde aktarılmıştır:

“Bu insanların çoğu ırkçı.. Gidip babamın bir fast-food zincirinde muhasebeci olduğunu söylediler. Ve grafitiden durmadan bahsediyorlar, ama ben kendimi bir grafiti sanatçısı olarak görmüyorum, anlıyor musun? Yani, benim hakkımda şöyle bir imajları var: koşan vahşi adam - vahşi maymun adam, ne halt ettiklerini bilmiyorum.” (Trotz-Motayne, K., 2021, s. 21)

Açıkça kusurlu ve mükemmel olmayan bir adam olan Basquiat, siyahların çok sık reddedildiği inkar edilemez insanlığı

temsil ederek, başlangıçtaki saygısını koruyabilmiştir. Trotz-Motayne, Basquiat ile ilgili yazısını şöyle bitirmiştir;

‘‘Afro-Karayip bir kadın olarak, Basquiat benim için resimlerinden çok daha fazlasını temsil etmektedir. Onun varlığı benim varlığımı pekiştiriyordu ve aynaya bakıp kendi varlığımı kabul edebilsem de, Basquiat'ın birçok yönden beni var ettiğimi hissediyordum.’’ (Trotz-Motayne, K., 2021, s. 24)

Bu yansıma, Basquiat'ın öneminin sanatsal üretiminin ötesine geçerek kültürel ve kimlik temelli temsil alanına girdiğini göstermektedir diyebiliriz. Birçok izleyici, özellikle de marjinalleşmiş topluluklardan gelenler için Basquiat, sadece bir ressam değil, aynı zamanda görünürlük ve onaylanmanın sembolik bir figürü olarak da görülmekteydi. Sanat dünyasındaki varlığı, egemen anlatılara meydan okuması ve çağdaş görsel kültürde siyahların kimliği ve deneyimlerinin daha geniş çapta tanınmasına katkıda bulunmuştur. Bu anlamda, Basquiat'ın kültürel etkisi hem estetik hem de sosyo-politik olarak anlaşılabilir ve sanatçıların kolektif kimliğin inşasında ve geçerliliğinin onaylanmasında güçlü birer aracı olabileceği fikrini pekiştirmektedir.

3. JEAN-MICHEL BASQUIAT'IN ESERLERİNİN EKLEKTİK YAKLAŞIM BAĞLAMINDA ANALİZİ

Jean-Michel Basquiat'ın bu çalışmaları, fotokopi tekniğiyle (kserografik) yapılmıştır. 14×10,8 cm, kolaj ve akrilik, kâğıt üzerine monte edilmiş olup, Lio Malca Koleksiyonuna aittir. (New York, 1979-1980) Jean-Michel Basquiat'ın Ürün Karşıtı (Anti-Product) serisine ait bu çalışmalar, teknik ve görsel yaklaşım açısından katmanlaştırılmış bir yapı sergilemektedir. Sanatçı bu eserlerde kartpostal görüntülerinin fotokopi baskılarını, kolaj yöntemini ve akrilik boya müdahalelerini bir

araya getirerek karma bir üretim oluşturmuştur. Var olan bir görselin fotokopiyle çoğaltılması, ardından üzerine yapılan müdahaleler ve kâğıt üzerine montaj işlemi, eserin farklı tekniklerden oluşmasını sağlamıştır. Bu durum, tek bir teknik veya estetik anlayışa bağlı kalmayan, farklı üretim yöntemlerinin aynı yüzeyde birleştiği bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu yönüyle Basquiat'ın bu çalışmaları, sanatçının üretimlerinde görölen deneysel yaklaşımı ve farklı teknikleri bir araya getiren eklektik sanat anlayışını açık biçimde yansıtmaktadır (Görsel 3).

Görsel 3. Jean-Michel Basquiat, Ürün Karşıtı (Anti-Product), 1979-1980. (Buchhart, 2010, s.16)

1981 yılına ait bu çalışma, sanatçının kendine özgü görsel dilinin belirgin özelliklerini ortaya koyan örneklerden biridir. Eser, biçimsel yapı, renk kullanımı ve sembolik öğelerin birlikte kullanılması bakımından Basquiat'ın eklektik yaklaşımını açık biçimde yansıtmaktadır.

Kompozisyon incelendiğinde, resmin merkezinde yer alan figüratif yapı dikkat çekmektedir. Figürün baş kısmı hayvanı andıran bir biçimde ele alınmış, özellikle uzun burun yapısı ve tek

gözlü ifade biçimi deformasyon aracılığıyla vurgulanmıştır. Bu figür, Basquiat'ın çalışmalarında sıkça görülen yarı-insan yarı-hayvan karakterlerin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Figürün çevresinde yer alan çizgisel ağ yapıları, kafes benzeri formlar ve kesintili çizgiler kompozisyona hareket kazandırmakta ve resim yüzeyinde yoğun bir görsel enerji oluşturmaktadır.

Eserde kullanılan renk paleti oldukça güçlü kontrastlara dayanmaktadır. Özellikle turkuaz, sarı, kırmızı ve siyah tonlarının birlikte kullanılması, resim yüzeyinde dikkat çekici bir dinamizm yaratmaktadır. Bu renk alanları birbirinden kesin sınırlarla ayrılmamakta; spontane fırça darbeleri ve çizgisel müdahaleler aracılığıyla birbirine karışarak resme ifade edici (ekspresif) bir karakter kazandırmaktadır. Basquiat'ın hızlı ve kontrolsüz gibi görünen çizgi kullanımı, sokak grafitisinin spontane estetiğini resim yüzeyine taşıyan önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Resimde yer alan yazı parçaları ve kelimeler de kompozisyonun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. “green wood” ve “para morir” gibi ifadeler, Basquiat'ın resimlerinde sıklıkla görülen metin kullanımının bir örneğini sunmaktadır. Metinlerin farklı dillerde olması, sanatçının kültürel referanslarının çeşitliliğini ve çok katmanlı anlatım biçimini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu eser, Basquiat'ın sanatsal yaklaşımında önemli bir yer tutan eklektik görsel dili açık biçimde ortaya koymaktadır. Farklı görsel sistemlerin, kültürel referansların ve ifade biçimlerinin aynı resim yüzeyinde birleşmesi, sanatçının çağdaş sanat içindeki özgün konumunu güçlendiren temel unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir (Görsel 4).

Görsel 4. Jean-Michel Basquiat, Bird On Money, 1981, 172.5 cm × 358 cm, Rubell Family Collection.

https://en.wikipedia.org/wiki/Bird_on_Money - 10.03.2026 - 09.00

Jean-Michel Basquiat'ın *El Gran Espectaculo* (The Nile) adlı eseri, sanatçının tarih, kimlik ve kültürel referansları bir araya getiren görsel dilini yansıtan önemli çalışmalarından biridir. Çok panelli bir yüzey üzerinde oluşturulan kompozisyon, figürler, maskeler, semboller ve yazı parçalarının birlikte kullanılmasıyla çok katmanlı bir anlatım sunmaktadır. Kompozisyon incelendiğinde, sol bölümde yer alan maskeye benzeyen figürlerin Afrika sanatına ve kabile maskelerine gönderme yaptığı görülmektedir. Bu figürler geometrik biçimler ve noktasal süslemelerle stilize edilmiştir. Merkez bölümde ise figüratif unsurlar, gemiyi andıran biçimler ve sembolik işaretler dikkat çekmektedir. “El gran espectaculo” ve “nile” gibi yazı parçaları eserin tematik çerçevesini belirleyerek Afrika uygarlıklarına ve tarihsel kökenlere gönderme yapmaktadır.

Eserin sağ bölümünde yer alan figürler ve metinsel ifadeler tarihsel ve kültürel referansları güçlendirmektedir. “memphis”, “thebes” ve “tennessee” gibi yer adları farklı coğrafyalar arasında tarihsel bağlantılar kurarken, “a dog guarding the pharaoh” (firavunu koruyan bir köpek) ifadesi Antik Mısır kültürüne yönelik sembolik bir gönderme oluşturmaktadır. Bu metinsel öğeler yalnızca anlam üretmekle kalmayıp, aynı zamanda resim yüzeyinde grafik bir ritim de yaratmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde eser; Afrika kültürü, tarihsel referanslar, grafiti estetiği ve yazı kullanımının bir araya getirildiği eklektik bir yapı sergilemektedir. Sanatçının imge dağarcığı, Haiti ve Porto Riko kökenli ebeveynlerinden devraldığı kültürel ve genetik mirasın yanı sıra kent yaşamına ait unsurları da yoğun biçimde içermektedir. Basquiat, Haiti ve Porto Riko kültürlerine özgü primitif nitelikli öğeler ile New York gibi bir metropolde doğup büyümenin kazandırdığı kentsel deneyimleri özgün bir biçimde bir araya getirmiştir. Çocukluk döneminde yaşıadığı ailevi sorunların şekillendirdiği asi karakter yapısı ve bunun sonucunda sık sık evden uzaklaşarak New York merkezli grafiti hareketi içerisinde yer alması, sanatçının sanat, toplum ve insan algısının yanı sıra resimsel yaklaşımını belirleyen temel unsurlardan biri olmuştur. (Tosun, 2015, s.40) Farklı kültürel kaynaklardan gelen imgelerin aynı kompozisyonda birleşmesi, Basquiat’ın çok katmanlı ve çoğulcu görsel dilini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, eklektik yaklaşımın dikkat çekici örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir. (Görsel 5).

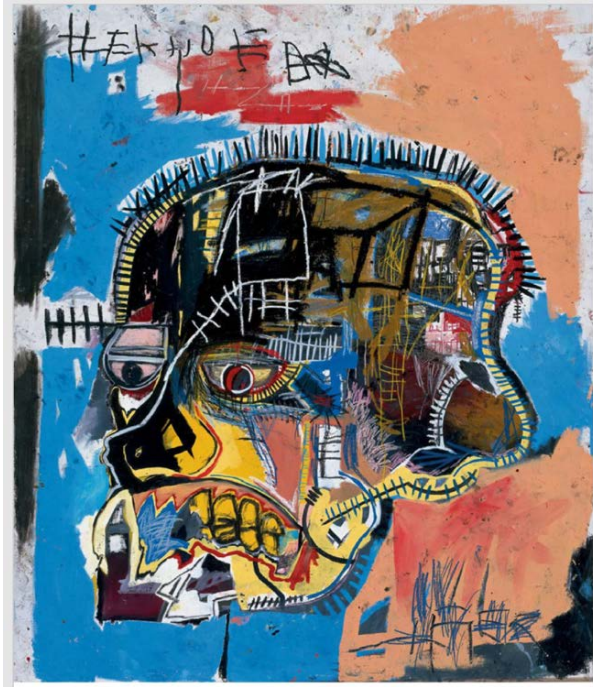

**Görsel 5. Jean-Michel Basquiat, El Gran Espectaculo (The Nile)
(İsimsiz (Siyahilerin Tarihi), 1983.**

https://en.wikipedia.org/wiki/El_Gran_Espectaculo_%28The_Nile%29

Jean-Michel Basquiat'ın 1981 tarihli, Untitled adlı eseri, sanatçının erken dönem çalışmalarının en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu eser, Basquiat'ın geliştirdiği görsel dilin temel özelliklerini ortaya koyarken aynı zamanda çağdaş sanat içinde eklektik yaklaşımın güçlü bir temsilini seyirciye sunmaktadır. Biçimsel ve görsel yapı bakımından eseri incelediğimizde, eserin merkezinde yer alan kafatası figürü, Basquiat'ın sıklıkla kullandığı imgelerden biridir. Bu figür anatomik unsurlarla birlikte ifadeci ve parçalı bir biçimde ele alınmıştır. Dişlerin, göz boşluklarının ve kafatasının farklı bölümlerinin ayrıntılı fakat deformasyona uğramış şekilde gösterilmesi, esere hem anatomik hem de sembolik bir boyut kazandırmaktadır. Resimde kullanılan parlak ve karşıt renkler (sarı, kırmızı, mavi ve siyah tonları), güçlü bir görsel enerji yaratmaktadır. Aynı zamanda çizgisel yapı ve yazı benzeri işaretler, resmin yüzeyinde dinamik ve kaotik bir düzen oluşturmaktadır. İmgesel ve kavramsal içerik bakımından, kafatası imgesi yalnızca bir figüratif unsur değil, aynı zamanda kimlik, ölüm, tarih ve güç gibi temalara gönderme yapan çok katmanlı bir semboldür. Basquiat'ın eserlerinde görülen taç,

kemik yapıları, yazı parçaları ve semboller, sanatçının kültürel referanslarını ve düşünsel dünyasını yansıtır. Bu imgeler, Afrika maskeleri, anatomik çizimler, sokak kültürü ve popüler görsel dil arasında kurulan bağlantıları ortaya koymaktadır. Eserdeki figüratif yapı ile yazımsal işaretlerin birlikte kullanılması, resim ile grafik ifade arasında bir ilişki kurar. Ayrıca spontane fırça darbeleri, çocuk resmini andıran çizimler ve sembolik işaretler, farklı estetik geleneklerin aynı kompozisyon içinde yer almasına olanak tanır. Eserde farklı kültürel referansların, sanatsal geleneklerin ve görsel öğelerin bir araya getirilmesi, sanatçının eklektik yaklaşımını açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, sanatın çoğulcu yapısını yansıtan ve resim yüzeyinde farklı disiplinlerin etkileşimini görünür kılan önemli bir örnek olarak değerlendirilebilir (Görsel 6).

Görsel 6. Jean-Michel Basquiat, İsimsiz (Untitled), 1981.

(Buchhart, 2010, s.43)

Bu alışma, Jean-Michel Basquiat'nın sanatsal üretiminde eklektik yaklaşımın belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sanatçı, Haiti ve Porto Riko kökenli kültürel mirası, Afrika kökenli görsel referansları, grafiti kültürünü, popüler kültür ögelerini ve New York'un kentsel deneyimlerini aynı görsel düzlemde bir araya getirerek çok katmanlı bir anlatım dili oluşturmuştur. Bu eklektik yapı, Basquiat'nın eserlerinde farklı kültürel, tarihsel ve toplumsal referansların i içe geçmesini sağlayarak sanatçının özgün görsel kimliğinin oluşumunda temel bir unsur haline gelmiştir. Dolayısıyla Basquiat'nın sanatsal pratiği, eklektik yaklaşımın güçlü ve özgün bir rneği olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Buchhart, D. (2010). *Jean-Michel Basquiat*. Ostfildern: Hatje Cantz Verlag.
- Emmerling, L. (2003). *Jean-Michel Basquiat: 1960–1988*. Köln: Taschen.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (23. bs.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Görsel 1: Jean-Michel Basquiat. (Emmerling, 2003)
- Görsel 2: Jean-Michel Basquiat İsimsiz (Untitled), 1979, akrilik, mürekkep, keçeli kalem ve karton üzerine kolaj, (28x22 cm) Enrico Navarra koleksiyonu, Jean-Michel Basquiat (Buchhart, 2010, s.17)
- Görsel 3: Jean-Michel Basquiat, Ürün Karşıtı (Anti-Product), 1979-1980. (Buchhart, 2010, s.16)
- Görsel 4: Jean-Michel Basquiat, Bird On Money, 1981, 172.5 cm × 358 cm, Rubell Family Collection.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Bird_on_Money - 11.03.2026 - 14.30
- Görsel 5: Jean-Michel Basquiat, El Gran Espectaculo (The Nile) (İsimsiz - Siyahilerin Tarihi), 1983.
- https://en.wikipedia.org/wiki/El_Gran_Espectaculo_%28The_Nile%29 11.03.2026 - 14.30
- Görsel 6: Jean-Michel Basquiat, İsimsiz (Untitled), 1981. (Buchhart, 2010, s.43)
- Şahin, H. (2011). *Postmodern sanatta eklektik nesneler* (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tosun, Ö. (2015). İlk benliğin yakın dönem sanatında bıraktığı izlere bir örnek: Basquiat. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 4(17).

- Trotz-Motayne, K. (2021). *The Basquiat effect: The cultural impact of Jean-Michel Basquiat*. McGill University.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, B. (2018). *20. Yüzyıl Resim Sanatında Eklektik Eğilimler* (Yüksek lisans tezi). T.C. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

GELİŞEN TEKNOLOJİNİN GRAFİK TASARIM EĞİTİMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ¹

Fatıma TOKGÖZ GÜN²

1. GİRİŞ

Günümüzün hızla dijitalleşen dünyasında, Grafik Tasarım eğitimi veren programların artık yalnızca temel sanat ve tasarım prensipleriyle yetinmesi mümkün değildir; bu nedenle, mezunların endüstrinin taleplerini karşılayabilmesi için eğitim müfredatlarının “yeni ve gelişen tasarım teknolojileriyle, yazılımlarla ve dijital üretim süreçleriyle uyumlu hale getirilmesi” (Kandemir, 2025:280) zorunluluğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluk, öğrencilerin yapay zeka destekli tasarım araçları, 3D modelleme yazılımları, hareketli grafik (motion graphics) teknikleri ve kullanıcı deneyimi (UX/UI) tasarım platformları gibi alanlarda yetkinlik kazanabilmesi adına, teorik derslerin pratik uygulamalarla ve en güncel teknolojik donanımlarla entegre edilmesini gerektirmektedir. Günümüz eğitim sistemlerinde teknoloji, öğrenme süreçlerinin merkezine yerleşmiş ve grafik tasarım eğitimi bu dönüşümün en dinamik alanlarından biri haline gelmiştir. Görsel bir iletişim aracı olan grafik tasarım disiplini, varoluşundan itibaren teknolojiden etkilenmiş, daha geniş kitlelere ulaşan önemli bir dönüşüm aracı olarak karşımıza çıkmıştır (Becer, 2011: 95). Teknoloji entegrasyonu başlangıçta tepegöz (OHP) veya kasetler gibi basit araçlarla başlarken, günümüzde Web 2.0 araçları olarak

¹ 17-19 Ekim 2025 tarihinde Side/Antalya’da düzenlenen II. Uluslararası Bilim, Teknoloji ve Sanat Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9286-1278.

adlandırılan bilgisayarlar, tabletler ve akıllı tahtalar gibi teknolojik araçlarla kullanılan çeşitli bilgisayar programları, uygulamalar ve web siteleri (Gün, 2021: 743) ve sonrasında da Web 3.0 araçları olarak adlandırılan artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik ve yapay zeka uygulamaları (Gün, 2022) sayesinde çok farklı bir boyuta ulaşmıştır. Gelişen dijital teknolojiler, öğrencilerin tasarım düşünme becerilerini, üretkenliğini ve yaratıcılığını artıran güçlü araçlar sunmaktadır. Disiplinin temelini oluşturan görsel iletişim, tarihsel olarak Gutenberg'in matbaayı icadından başlayarak, endüstriyel devrim ile birlikte kitle iletişim araçlarının yükselişine kadar her teknolojik atılımla birlikte yeniden tanımlanmıştır (Meggs, 2016). Teknoloji ile birlikte kullanılan yapılandırma teknikleri, malzemeyi tasarımcılar için sıradan bir ham madde olmaktan çıkarıp dinamik bir anlatım aracına dönüştürür. Bu yöntemlerle malzemeye yapısal müdahalelerde bulunan tasarımcılar, hem kendi özgün stillerini somutlaştırma hem de yaratıcılıklarını sınır tanımadan sergileme fırsatı yakalarlar (Hamamcı, 2026). Yirminci yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşen Masaüstü Yayıncılık devrimi, tasarım üretimini basılı materyalden dijital ortama taşıyarak, tasarımcıların araç ve yöntemlerini kökten değiştirmiştir. Ancak, günümüzde deneyimlenen dönüşüm, sadece bir üretim aracı değişikliği olmanın ötesinde, disiplinin epistemolojik temelini sorgulatan bir paradigma kaymasını ifade etmektedir. Yapılan çalışmanın temel amacı, gelişen teknolojilerin grafik tasarım eğitimindeki rolünü, salt bir teknik destek aracı olmaktan çıkarıp, yaratıcı düşüncenin ve pedagojik yaklaşımın temel bir bileşeni olarak analiz etmektir. Çalışma, teknolojiyi bir "sonuç" değil, öğrenme sürecini yapılandıran stratejik bir etmen olarak konumlandırmayı hedeflemektedir.

2. TEKNOLOJİ VE GRAFİK TASARIM

Yapay Zeka, grafik tasarım sürecinde tasarımcıların ve yaratıcı sürecin tanımlarının tekrar ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Şekerli & Tüker, 2024). Yapay Zeka grafik tasarım alanında oldukça büyük ve etkin bir çalışma potansiyeline sahiptir (Özdemir, 2022). Özellikle yapay zekâ, artırılmış gerçeklik (AR), sanal gerçeklik (VR) ve generatif tasarım uygulamaları, öğrencilerin soyut fikirleri somut görsel çıktılarına dönüştürmesini kolaylaştırmaktadır. Ancak, Yapay Zeka araçları ile hızlı hazırlanabilen grafik tasarım öğelerinde grafik tasarım eğitimi almayan kişilerin hazırladığı tasarımlarda ortaya çıkan tasarım açısından özgünlük, firik, üretkenlik problemleri bulunmaktadır (Özdemir, 2022). Dolayısı ile Yapay Zeka araçları her ne kadar hızlı bir şekilde hayatımızı kolaylaştırır gibi görünse de kullanan kişi eğer kullandığı alanda iyi bir alt yapıya sahip değilse ortaya etik problemler çıkabilme ihtimali düşünülmesi gerekmektedir. Eğer alanında köklü bir tasarım eğitimi ve üzerine güncel teknolojiler ve Yapay Zeka araçları ile tasarım sürecine dahil olunmuşsa farkında bir sanatçı kolaylıkla başarılı tasarımları ortaya çıkartabilecektir. Bu teknolojiler, geleneksel tasarım anlayışının ötesine geçerek deneysel, etkileşimli ve kullanıcı merkezli yaklaşımları teşvik etmektedir. Bu bağlamda Dijital Dönüşüm, grafik tasarım pratiklerinin statik artefakt üretiminden, dinamik sistem ve etkileşim tasarımı (UX/UI) odaklı çalışmalara evrildiğı, mobilite ile karakterize edilen bir dönemi işaret etmektedir (Manovich, 2013). Grafik tasarım eğitimleri açısından ise teknoloji, öğretim materyallerinin çeşitlenmesini, disiplinler arası çalışmalara zemin hazırlanmasını ve öğrencilerin küresel ölçekte yaratıcı iletişim kurma becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda teknolojik araçlar yalnızca teknik beceri kazandırmakla kalmaz; aynı zamanda eleştirel düşünme, problem çözme ve yenilikçi tasarım anlayışlarını destekleyen pedagojik bir değere sahiptir.

Görsel 1. Artırılmış Gerçeklik

<https://moderninnova.com/2018/12/10/augmented-reality-artirilmis-gerceklik-nedir/>

Günümüzde tasarım artık sadece bir nesne değil, bir hizmet, bir deneyim veya bir veri akışı olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla, bu alandaki eğitim, öğrencileri yalnızca estetik yeterlilikle değil, aynı zamanda sistem düşüncesi, veri analizi ve karmaşık problem çözme yetenekleriyle donatma zorunluluğuyla karşı karşıyadır. İçinde bulunduğumuz dinamik ortam, grafik tasarım eğitimini, sürekli kendini yenileyen çok katmanlı bir konumuna taşımaktadır. Böylece insanlar tarafından farklı yeteneklerle yaratıcılık kabiliyetlerin ortaya çıkartılarak tasarımlar şekillenebilmektedir. İnsanlarda bulunan bu eşsiz güç tasarım sürecinde bireylerin içgüdülerini empati yetenek ve duygusal tepkilerini ortaya çıkartarak özgün ve farklı tasarımlar gün yüzüne çıkmaktadır. Bu bağlamda alınacak olan eğitimlerle tasarımcılar yapay zekâ (YZ) destekli programlar vasıtasıyla kısa süre içerisinde birbirinden farklı tasarımlar üretebileceklerdir. Hedef kitlelerin beklentileri ve ihtiyaçlarının analizleri yapılarak kişisel ve etkili tasarımlar rahatlıkla ortaya çıkartılabilir (Yılmaz Aykul, 2025).

Görsel 2. Sanal Gerçeklik

<https://www.turk.net/blog/ebeveynlerin-sanal-gerceklik-ve-metaverse-hakkinda-bilmesi-gerekenler/>

Geleneksel grafik tasarım eğitimi, tipik olarak form, renk teorisi, kompozisyon ve baskı teknikleri gibi temel görsel iletişim prensipleri üzerine inşa edilmiştir. Ancak endüstrinin hızla adapte olduğu Artırılmış Gerçeklik (AR), Sanal Gerçeklik (VR) ve özellikle üretken Yapay Zekâ (YZ) gibi yeni nesil teknolojiler, geleneksel pedagojik yaklaşımlar ile hızlı bir şekilde gerçekleşen teknolojik evrime ayak uydurarak eğitime dahil edilmelidir.

Tasarımcı, Yapay Zeka'nın ortaya çıkardığı rutin ve tekrarlayan görsel üretim görevlerini otomatize etme potansiyeli nedeniyle ciddi bir dönüşüm baskısı altındadır. Bu durum, tasarımcıyı operasyonel "yapımcı" rolünden, daha üst düzey bir "stratejist", "veri küratörü" ve "algoritma yönlendiricisi" rolüne zorlamaktadır (Bozkurt & Yılmaz, 2023). Eğitimin temel sorunu, öğrencilere sadece Yapay Zekâ -araçlarını kullanmayı öğretmek değil, aynı zamanda bu araçların etik, toplumsal ve yaratıcı süreç üzerindeki derin etkilerini eleştirel bir gözle değerlendirme yeteneğini kazandırmaktır. Grafik tasarım eğitimi, öğrencileri yalnızca mevcut araçlara değil, henüz icat edilmemiş

teknolojilere uyum sağlayabilecek bir zihniyetle hazırlamak zorundadır. Bu bağlamda, teknoloji entegrasyonu bir seçenek değil, disiplinin güncel ve gelecekteki geçerliliğini sağlayan kritik bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 3. Yapay Zeka Grafik Tasarım Uygulaması

<https://www.forbes.com/sites/marcoannunziata/2019/07/16/creativity-and-ai-adobe-sensei-as-assistant-teacher-and-muse/>

Yapay Zekâ (YZ) ve özel olarak Üretken Yapay Zekâ (Generative AI), grafik tasarım eğitiminin en hızlı adapte olması gereken alanını temsil etmektedir. Yapay Zekâ tabanlı algoritmalar, metin (prompt) girdisi yoluyla yüksek çözünürlüklü görsel varyasyonları saniyeler içinde üretebilme kapasitesine sahiptir. Bu teknolojiler, geleneksel tasarım eğitiminde haftalar süren eskiz ve konsept geliştirme süreçlerini radikal bir şekilde kısaltmaktadır. Yapay Zekâ'nın eğitimdeki entegrasyonu, öğrencilere binlerce potansiyel tasarım çözümünü kısa sürede keşfetme ve değerlendirme olanağı sunmaktadır. Bu dönüşüm, tasarımcının rolünü operasyonel "yapımcı"dan, daha üst düzey bir "stratejist" ve "algoritma küratörü" rolüne de kaydırmaktadır (Bozkurt & Yılmaz, 2023). Artırılmış Gerçeklik (AR) ve Sanal

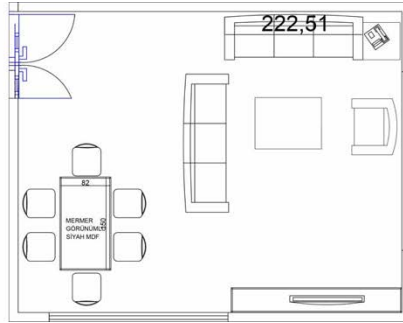
Gerçeklik (VR) gibi sürükleyici teknolojiler, grafik tasarım eğitimine mekânsal düşünme ve kullanıcı merkezli deneyim (UX) tasarımında devrim niteliğinde katkılar sunmaktadır. Geleneksel tasarım çıktıları genellikle iki boyutluyken, sürükleyici teknolojiler, öğrencilerin tasarımlarını gerçek dünyayla etkileşim içinde veya tamamen sanal ortamlarda üç boyutlu bağlamda deneyimlemesine imkân vermektedir. VR ortamları, öğrencilerin tasarladıkları bir kurumsal kimliği sanal bir sergi alanında bizzat test etmesine olanak tanır. Bu, özellikle tipografi, enformasyon mimarisi ve kullanıcı arayüzü (UI) tasarımında, uzamsal algı ve kullanılabilirlik testlerini geleneksel 2D düzlemin ötesine taşır. AR ise, öğrencilerin tasarladığı dijital katmanları gerçek dünya üzerine yerleştirerek bağlama duyarlı tasarım (context-aware design) becerilerini geliştirmelerini sağlar. Johnson ve arkadaşlarına (2020) göre bu deneyimsel öğrenme biçimi, öğrencilerin soyut tasarım prensiplerini somut ve akılda kalıcı deneyimlerle ilişkilendirmesi açısından oldukça yüksek pedagojik bir değere sahiptir.

Gerçekleşen teknolojik dönüşüm, Tasarım Odaklı Düşünme (Design Thinking) gibi yenilikçi metodolojilerin benimsenmesinde teknolojinin entegrasyonu ile eğitimcilerin geleneksel “bilgi aktarıcısı” rolünü öğrencileri karmaşık projelerde yönlendiren ve kolaylaştıran bir "öğrenme kolaylaştırıcısı" rolüne çevirmektedir. Gelişen teknolojiler grafik tasarım eğitimini aynı zamanda disiplinlerarası çalışmalara daha çok açık hale getirmiştir. Veri görselleştirme projeleri, temel kodlama ve veri bilimi prensiplerinin entegrasyonunu gerektirirken; etkileşim tasarımı (UX/UI) kursları psikoloji ve antropoloji gibi sosyal bilimlerden faydalanmayı zorunlu kılmaktadır (Chen, 2019). Bu disiplinlerarası yaklaşımlar, öğrencilerin sadece görsel estetik yaratma becerilerini değil, aynı zamanda karmaşık sistemleri anlama ve kullanıcı davranışını

analiz etme gibi küresel ölçekte rekabet edebilir yetkinlikleri edinmelerini sağlamaktadır.

Teknolojinin ilerlemesi ve gelişmiş iletişim araçları sayesinde grafik tasarım eğitimi üzerindeki derin ve çok boyutlu etkileri, teknolojinin artık yalnızca bir üretim aracı olmaktan çıkıp, yaratıcı süreçleri, pedagojik yaklaşımları ve tasarımcının profesyonel kimliğini yeniden biçimlendiren stratejik bir bileşen haline geldiğini açıkça ortaya koymaktadır (Hamamcı, 2022: 59). Yapay Zekâ ve Üretken Tasarım, tasarımcının rolünü "algoritma küratörü" ve "stratejist" konumuna taşımaktadır. Sürükleyici Teknolojiler (AR/VR), öğrenme sürecine geleneksel 2D düzlemin sunamadığı mekânsal düşünme ve kullanıcı merkezli deneyimleme imkânı sunarak, tasarım eğitimi müfredatının derinleşmesini sağlamaktadır.

2D eğitimin 3D eğitim ile bütünleşmesi tasarımcı ve müşteri açısından hızlı ve başarılı bir tutumu içinde barındırmaktadır. Teknolojinin tasarım eğitiminde kullanılması sağlık, mühendislik gibi birçok alanda olduğu gibi tasarım alanında da oldukça önemli ve gerekli bir konumdur.

Görsel 4. 2D Mimari Tasarım

<https://ironartmimarlik.com/hizmetler-tasarim-2dcizim/>

Görsel 5. AI Mimari Tasarım

<https://www.unite.ai/tr/best-ai-interior-design-tools/>

Grafik tasarım eğitimi için teknoloji entegrasyonu, bir lüks değil, endüstriyel geçerliliğin ve küresel rekabet edebilirliğin devamı için hayati bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasarım eğitim müfredatının ve öğretmenlerin dijital pedagojiye adaptasyonu, bu dönüşümün başarısını belirleyecek kilit faktör olmaktadır.

Bunun için dört madde oldukça dikkat çekmektedir.

1. Kavramsal ve Eleştirel Odaklanma: Teknik yazılım eğitimine ayrılan zaman, YZ'nın rutin işleri üstlenmesi nedeniyle azaltılmalı; bunun yerine, tasarımın felsefi, etik ve toplumsal etkileri üzerine odaklanan derslerin ve tartışma formatlarının sayısı artırılmalıdır.
2. Müfredatta Algoritmik Okuryazarlık: Temel kodlama bilgisi seçmeli ders olmaktan çıkarılıp zorunlu temel yeterlilik olarak müfredata entegre edilmelidir. Tasarımcıların YZ algoritmalarını sadece kullanan

değil, aynı zamanda anlayan ve yönlendiren bireyler olması hedeflenmelidir.

3. Karma Gerçeklik Stüdyoları Kurulumu: Üniversiteler, sadece 2D çıktılarına odaklanan laboratuvarlar yerine, AR/VR ekipmanları ve 3D modelleme/tarama araçları ile donatılmış Karma Gerçeklik (MR) Stüdyoları kurarak, öğrencilere uzamsal tasarım deneyimi sunmalıdır.
4. Sürekli Eğitim Gelişimi: Eğitimciler için YZ, AR/VR ve yeni pedagojik modeller üzerine odaklanan, zorunlu ve düzenli hizmet içi eğitim programları oluşturulmalıdır. Eğitimcilerin kendilerini güncel teknolojiye adapte etme hızı, müfredat gecikmesini aşmanın en önemli yoludur.

3. SONUÇ

Teknolojik adaptasyon süreci, yalnızca akademik kurumların değil, aynı zamanda sektör profesyonellerinin ve politika yapıcılarının ortak sorumluluğundadır. Sektör Profesyonellerine yönelik olarak, yeni mezunların ve öğrencilerin getirdiği YZ ve dijital trendler konusunda kendilerini eğitmeleri için Tersine Mentörlük (Reverse Mentorship) programları başlatılmalıdır. Ayrıca Tasarım okulları, öğrencilerin gerçek dünya problemleri üzerinde çalışabilmesi için sektördeki şirketlerle işbirliği yaparak, kontrollü ortamlarda Açık Veri ve API Ortaklıkları sağlamalıdır.

Üniversite yönetimleri, müfredat değişiklik süreçlerini hızlandırarak, endüstrinin talep ettiği yeni yeterlilik alanlarının hızla ders programlarına dahil edilmesini sağlayan Çevik Müfredat Yapısı oluşturmalıdır. Son olarak, Sanat ve Tasarım fakülteleri ile Mühendislik/Bilgisayar Bilimleri fakülteleri arasında ortak zorunlu ders ve proje havuzları oluşturularak, teorik bilginin pratik ve teknik uygulama ile birleşimi teşvik edilmelidir. Bu dönüşüme proaktif, eleştirel ve yenilikçi bir yaklaşımla yanıt vermek, görsel iletişim disiplininin gelecekteki önemini belirleyecektir.

Bu kapsamlı çalışma boyunca detaylıca incelenen bulgular, grafik tasarım eğitiminin teknoloji karşısında pasif bir alıcı değil, aktif bir dönüştürücü rol üstlenmesi gerektiğini açıkça göstermektedir. Gelişen teknolojiler artık yalnızca bir üretim kolaylaştırıcısı olmaktan çıkmış, yaratıcı sürecin bilişsel ve stratejik boyutunu yeniden tanımlayan stratejik bir bileşen haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Becer, E. (2011). İletişim ve Grafik Tasarım (F. Babacan (ed.); Sekizinci). Dost.
- Bozkurt, O., & Yılmaz, K. (2023). Yapay zekâ çağında tasarım eğitimi: Kuramsal bir çerçeve. Görsel İletişim Araştırmaları Dergisi, 12(2), 155-178.
- Chen, L. (2019). Interdisciplinary design education: Connecting art, science, and technology. MIT Press.
- Gün S. (2022). Web 3.0 For English Language Teaching and Learning: Potential Benefits and Threats. 6th International Education and Innovative Sciences Congress. November 24-25, 2022, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Türkiye.
- Gün, S. (2021). Web 2.0 for English Language Teaching and Learning. INSAC Social and Education Sciences, 741-750. Duvar Yayınları.
- Hamamcı, A. (2022). Online Ticarete Reklam Fotoğrafçılığı. Mesleki Bilimlerde Teorik Ve Ampirik Güncel Araştırmalar, 56- 66. Çizgi Kitabevi.
- Hamamcı, A. (2026). Kumaş Manipölasyonu Bağlamında "Origami"yi Moda Tasarımında Yorumlama. International Journal of Social and Humanities Sciences Research, 13 (128), 455-466. 10.5281/zenodo.18818858.
- Johnson, L., Adams Becker, S., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A., & Hall, C. (2020). NMC Horizon Report: 2020 Higher Education Edition. EDUCAUSE.
- Kandemir, M. (2025). Maraş İçi İğne Tekniklerinin Dijital Ortamda Tasarım ve Uygulama Süreçleri. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 22, 279-298.

- Manovich, L. (2013). Software takes command. Bloomsbury Academic.
- Meggs, P. B. (2016). Meggs' history of graphic design (6th ed.). Wiley.
- Özdemir, A. (2022a). Yapay zeka'nın grafik tasarıma ve tasarımcıya etkisi. Hitit Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2), 628–637. <https://doi.org/10.17218/HITITSBD.1205445>
- Şekerli, T., & Tüker, Ç. (2024). Grafik Tasarım Pratiğinde Üretken Yapay Zekânın Etkinliğı Üzerine Nitel Bir Araştırma. Journal of Computational Design, 5(1), 105–138. <https://doi.org/10.53710/JCODE.1420146>
- Yılmaz Aykul, S. (2025). Yapay Zekânın Tasarıma Etkisi. Tekstil ve Moda Tasarımı Konuları, 121-130. Yaz Yayınları.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Görsel 1:** <https://moderninnova.com/2018/12/10/augmented-reality-artirilmis-gerceklik-nedir/>
- Görsel 2:** <https://www.turk.net/blog/ebeveynlerin-sanal-gerceklik-ve-metaverse-hakkinda-bilmesi-gerekenler/>
- Görsel 3:** <https://www.forbes.com/sites/marcoannunziata/2019/07/16/creativity-and-ai-adobe-sensei-as-assistant-teacher-and-muse/>
- Görsel 4:** <https://ironartmimarlik.com/hizmetler-tasarim-2dcizim/>
- Görsel 5:** <https://www.unite.ai/tr/best-ai-interior-design-tools/>

**GRAFİK ALANINDA
BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR**

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com